

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ
ЖИТЄДІЯЛЬНОСТІ

Факультет психології та соціального захисту

Кафедра практичної психології та педагогіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАРА

на тему:

**«ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ»**

Галузь знань 053 Психологія

Спеціальність 053 Практична психологія

Роботу виконала:
здобувач вищої освіти
студентка групи ПС-41з
Христина КУРИЛО
«_____» _____ 2025 р.

Керівник: викладач кафедри
Практичної психології та педагогіки

Вікторія БОДНАРЧУК
«_____» _____ 2025 р.

ЛЬВІВ – 2025

ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	4
<u>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ</u>	8
<u>1.1 Фактори, що впливають на формування соціально-психологічного клімату студентських груп</u>	12
<u>1.2 Роль міжособистісного спілкування та взаємодії у студентських групах</u>	15
<u>1.3 Психологічні чинники, що сприяють або перешкоджають позитивному клімату</u>	17
<u>Висновки до першого розділу</u>	21
<u>РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ</u>	23
<u>2.1 Методики емпіричного дослідження</u>	23
<u>2.2 Інтерпретація отриманих результатів</u>	28
<u>2.3 Результати статистичного аналізу результатів дослідження</u>	33
<u>2.4. Шляхи покращення соціально-психологічного клімату в студентських групах на основі результатів проведеного дослідження</u>	35
<u>Висновки до другого розділу</u>	40
<u>ВИСНОВКИ</u>	42
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	46
<u>ДОДАТКИ</u>	52
<u>ДОДАТОК А. Етапи організації та проведення емпіричного дослідження</u>	52
<u>ДОДАТОК Б. Основні результати дослідження за методиками</u>	54
<u>ДОДАТОК В</u>	55
<u>ДОДАТОК Г. Рекомендовані шляхи покращення соціально-психологічного клімату в студентських групах</u>	56

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні діти й молодь живуть у складному світі, який характеризується не лише динамічними змінами, а й викликами, що впливають на їхнє психічне здоров'я. З 24 лютого 2022 року українське суспільство перебуває в умовах воєнної агресії, що супроводжується постійною небезпекою, тривогою та стресом. Попри поступову адаптацію до нових реалій, на ранніх етапах впливу травматичних подій у багатьох людей погіршується самопочуття, порушується відчуття безпеки та стабільності, зростає дратівливість і напруження, з'являються емоційні розлади, проблеми зі сном і харчуванням.

Особливо вразливою категорією є підлітки — це не діти, які ще можуть не до кінця усвідомлювати складність ситуації, але й не дорослі з більш сформованою стресостійкістю. Для багатьох із них війна стала першим досвідом зіткнення з втратою, болем, необхідністю залишати домівку та прискорено дорослішати. Ці фактори є серйозним випробуванням для ще незміцнілої психіки підлітків, що може призводити до тривалих психоемоційних порушень.

Сьогодні емоційний стан підлітків перебуває під пильною увагою психологів, педагогів і батьків. Депресивні підлітки відзначаються підвищеною емоційною чутливістю, схильністю до негативного сприйняття ситуацій та самоізоляції, що ускладнює їхню соціальну адаптацію. У важких випадках депресивний стан може суттєво змінити особистість підлітка та призвести до ризикованих стратегій подолання емоційного дистресу.

Враховуючи, що діти й молодь — це майбутнє нації, турбота про їхнє психологічне здоров'я є не менш важливою, ніж забезпечення фізичної безпеки. Щоб ефективно допомогти цій групі, необхідно глибоко дослідити психологічні аспекти депресивних проявів у підлітковому віці, що й визначило вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема психологічного здоров'я, зокрема депресивних станів у підлітковому середовищі,

досліджується у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. О. Бондаренко, Л. Боярин, О. Кокун та І. Ващенко підкреслюють особливу чутливість підлітків до стресових ситуацій через незавершеність механізмів психологічного захисту.

О.М. Басенко у своїй роботі посиляється на наукові досягнення Р. Лазаруса та С. Фолкмана, які досліджували стрес як складну адаптивну реакцію на різних рівнях – фізіологічному, психологічному й поведінковому.

Депресію активно вивчають і в галузі медичної психології: серед дослідників цієї проблеми слід відзначити В. Блейхера, А. Бека, Н. Гараняна, В. Ковальова, Г. Брауна, Д. Коула та інших.

Г. Ложкін, О. Носкова, І. Толкунова зазначають, що депресивний стан супроводжується комплексом емоційних, когнітивних та поведінкових змін, серед яких пригніченість, втрата інтересу до діяльності та нездатність до виконання звичних обов'язків.

У наукових працях дедалі частіше розглядаються також наслідки воєнних конфліктів для психіки молоді. С. Мурті та Р. Лакшмінараян наголошують на тому, що тривалі військові дії суттєво підвищують ризик розвитку ПТСР, депресії та інших психічних розладів у дітей. Подібні висновки роблять і В. Лазаренко, Р. Хоренчик, W. A. Tol та інші.

У роботах Г. Вагнера, П. Гліка, У. Хаммаша підкреслюється, що наслідки конфліктів можуть проявлятися навіть у підлітків, які фізично знаходяться поза межами зон бойових дій, але залишаються під впливом інформаційного тиску та стресу.

Загалом, дослідження підтверджують, що на формування психологічного стану підлітків у кризових умовах значно впливають зовнішні соціальні ресурси — підтримка сім'ї, друзів і педагогів.

Мета роботи — дослідження психологічних чинників, що впливають на формування соціально-психологічного клімату студентської групи, а також розробка практичних рекомендацій щодо його оптимізації.

Завдання дослідження:

- Провести теоретичний аналіз поняття соціально-психологічного клімату та його основних характеристик;
- Визначити фактори, що впливають на формування соціально-психологічного клімату у студентських групах;
- Дослідити роль міжособистісного спілкування та взаємодії у становленні сприятливого соціально-психологічного клімату;
- Визначити психологічні чинники, що сприяють або перешкоджають позитивному клімату у студентській групі;
- Здійснити емпіричне дослідження соціально-психологічного клімату студентської групи та проаналізувати його результати;
- Розробити шляхи покращення соціально-психологічного клімату на основі отриманих результатів дослідження.

Об’єкт дослідження – соціально-психологічний клімат студентської групи.

Предмет дослідження – психологічні чинники, що впливають на формування соціально-психологічного клімату студентської групи.

Методи дослідження. Використано теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація літератури); емпіричні (спостереження, психодіагностичне тестування, анкетування, соціометрія); кількісні методи (статистична обробка за допомогою Excel і IBM SPSS Statistic). До дослідження залучено такі методики: орієнтаційна анкета Б. Басса, шкала депресії Бека, тест-опитувальник Айзенка, методика Т. Лірі, соціометрія Дж. Морено.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання для покращення міжособистісної взаємодії та підвищення ефективності навчально-виховного процесу в студентських колективах. Рекомендації можуть бути застосовані кураторами, психологами та

адміністрацією навчальних закладів для формування сприятливого освітнього середовища.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, що об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що містить п'ядесят найменування, додатків. Основний зміст роботи викладено на четвертій сторінці. Загальний обсяг основного тексту роботи становить п'ядесят шість сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ

Соціально-психологічний клімат студентської групи є важливою характеристикою міжособистісних взаємин та спільної діяльності в колективі. Він визначає не лише якість взаємодії між студентами, а й ефективність спільної навчальної, соціальної та позанавчальної діяльності. У студентському середовищі соціально-психологічний клімат відіграє роль ресурсу адаптації до нових умов навчання, становлення особистості та формування соціальних компетентностей.

Студентська група є особливим видом малої соціальної спільноти, де активно проявляються процеси спілкування, співпраці, конкуренції, лідерства та соціальної підтримки. Саме тому питання дослідження чинників формування позитивного або негативного клімату в таких групах є актуальним як для практичної психології, так і для педагогіки, соціології та менеджменту освіти.

В умовах соціальних змін та стресових факторів, зокрема під час воєнного стану, якість соціально-психологічного клімату у студентських групах може мати значний вплив на психічне здоров'я молоді, їхню емоційну стабільність та академічну успішність. Розуміння особливостей формування цього клімату дозволяє ефективно планувати профілактичну й корекційну роботу, спрямовану на гармонізацію міжособистісних стосунків у групі та створення сприятливого середовища для розвитку особистості.

У цьому розділі буде розглянуто сутність поняття соціально-психологічного клімату, його характеристики та функції у студентському колективі, проаналізовано фактори впливу на його формування, а також роль міжособистісного спілкування у створенні позитивної атмосфери в групі.

Поняття соціально-психологічного клімату в групах: сутність та основні характеристики

Поняття «соціально-психологічний клімат» займає важливе місце у психології колективу, оскільки є відображенням морально-психологічного стану групи, що проявляється в міжособистісних стосунках та спільній діяльності. Як відзначає А. М. Столяренко, соціально-психологічний клімат — це цілісна сукупність соціальних і психологічних умов, які або сприяють, або гальмують спільну діяльність людей та впливають на емоційне самопочуття кожного члена групи.

У студентському колективі, як і в будь-якому іншому малому соціальному угрупованні, клімат формується під впливом багатьох факторів — від характеру взаємин між учасниками групи до організаційно-культурних умов навчального закладу. Студентська група є різновидом соціальної спільноти, що має тимчасовий характер, але в той самий час — високу динаміку й інтенсивність соціальної взаємодії.

Соціально-психологічний клімат проявляється через емоційний фон групи, стиль спілкування, наявність або відсутність конфліктів, взаємну підтримку та прийняття, ступінь задоволеності кожного учасника участю у колективній діяльності [8; 11].

У науковій літературі існують різні трактування цього поняття:

- Психологи-теоретики, такі як Є. П. Ільїн, вважають, що клімат — це стабільний фон емоційних та соціальних взаємодій, що створює в колективі певну атмосферу.
- Соціологи (наприклад, В. А. Ядов) трактують соціально-психологічний клімат як систему моральних цінностей і норм поведінки, що прийняті в групі.
- Педагоги (О. В. Петровський) підкреслюють його роль у створенні умов для розвитку особистості кожного члена колективу, формуванні групової ідентичності.
- Водночас деякі дослідники (М. І. Бобнєва, О. А. Конопкін) розглядають соціально-психологічний клімат як певний показник

ефективності групової діяльності, що визначає продуктивність праці або навчання [8].

Основні характеристики соціально-психологічного клімату. Клімат у групі не є статичним явищем — він може змінюватися залежно від розвитку групи, її складу, стилю керівництва та багатьох інших факторів.

До найважливіших характеристик належать:

- Емоційний фон — домінуючий емоційний настрій у групі (позитивний чи негативний).
- Міжособистісна взаємодія — якість комунікації та взаєморозуміння між членами групи.
- Рівень довіри — ступінь відкритості між членами групи, готовність до підтримки одне одного.
- Ступінь згуртованості — міра єдності групи, наявність спільних цінностей, норм та цілей.
- Відчуття безпеки — психологічна комфортність середовища для кожного члена групи.
- Конфліктність — частота та характер конфліктних ситуацій у групі.
- Задоволеність спільною діяльністю — наскільки учасники задоволені своєю участю в груповому житті.

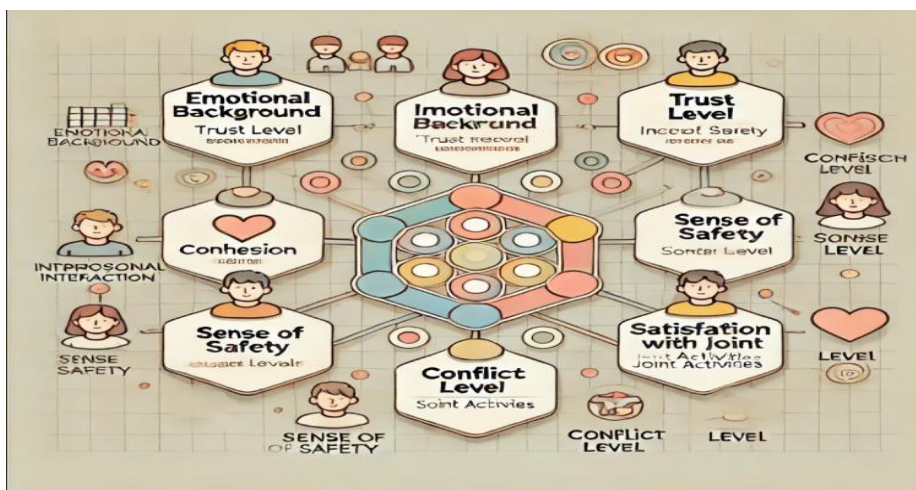

Рис. 1.1.1. Складові соціально-психологічного клімату студентської групи. Примітка: На схемі представлені основні компоненти соціально-психологічного клімату, які включають емоційний фон, рівень довіри, згуртованість, міжособистісну взаємодію, відчуття безпеки, конфліктність та задоволеність спільною діяльністю.

Позитивний клімат відзначається такими ознаками, як доброзичлива атмосфера, підтримка та співпраця, низький рівень конфліктності, емоційний комфорт, ефективна комунікація. Негативний клімат супроводжується високим рівнем напруги, емоційною відстороненістю, ігноруванням потреб інших, що призводить до розколу в групі [13].

Соціально-психологічний клімат виконує низку функцій, зокрема:

- Мотиваційну — позитивний клімат стимулює учасників до активної участі у спільній діяльності.
- Регулятивну — сприяє узгодженню інтересів групи й окремих її членів.
- Адаптаційну — допомагає новим членам групи швидше інтегруватися в колектив.
- Захисну — знижує рівень стресу та конфліктності, сприяє емоційному благополуччю.
- Корекційну — позитивний клімат допомагає виправляти небажані відхилення в поведінці членів групи через створення атмосфери довіри.

Таким чином, соціально-психологічний клімат є критично важливим фактором, що впливає як на психологічний стан студентів, так і на результативність спільної діяльності.

Додатково варто зазначити, що соціально-психологічний клімат виконує не лише внутрішню роль у забезпеченні сприятливого середовища для учасників групи, але й має зовнішній вплив на імідж та репутацію колективу в ширшому соціальному контексті. Студентські групи з позитивним кліматом демонструють вищий рівень залучення до

позанавчальної діяльності, активніше беруть участь у громадських та волонтерських ініціативах, що сприяє формуванню позитивного іміджу навчального закладу загалом [16].

Крім того, сучасні дослідження акцентують увагу на ролі лідерів та неформальних авторитетів у формуванні клімату. Саме стиль спілкування та поведінка таких осіб значною мірою задають тон взаємодії в групі, впливаючи на формування довіри, рівень конфліктності та загальний морально-психологічний стан.

З огляду на це, важливим аспектом покращення соціально-психологічного клімату є цілеспрямована робота як офіційних керівників групи (кураторів, наставників), так і неформальних лідерів над створенням сприятливого соціального середовища, що підтримує розвиток особистості та ефективну спільну діяльність.

1.1 Фактори, що впливають на формування соціально-психологічного клімату студентських груп

Формування соціально-психологічного клімату студентської групи — багатогранний процес, що залежить від поєднання зовнішніх обставин та індивідуально-психологічних характеристик кожного учасника. У студентських колективах, які відзначаються високою динамікою змін, роль таких факторів є особливо важливою. Молодь у віці від 17 до 23 років переживає активний етап соціалізації, під час якого відбувається становлення особистості, адаптація до нових умов навчання та інтеграція у соціальне середовище університету.

На думку сучасних дослідників, важливу роль у формуванні клімату відіграють зовнішні умови, що стосуються організації навчального процесу та соціального оточення студентів. Зокрема, до них належать чисельність та структура групи, стиль взаємодії викладачів і адміністрації зі студентами, традиції та цінності навчального закладу. Чимало фахівців підкреслюють, що соціально-психологічний клімат суттєво залежить від загальної атмосфери в

університеті, його орієнтації на підтримку студентів, створення комфортних умов для їхнього саморозвитку [18; 20].

Особливий вплив на клімат має структура групи та кількість її членів. У малих за чисельністю групах частіше спостерігається тісна взаємодія між студентами, що сприяє встановленню доброзичливих відносин, високої згуртованості та взаємопідтримки. У великих групах, де нівелюється можливість постійного контакту всіх учасників, частіше виникають окремі підгрупи з власними мікрокліматами.

Не менш значущим є внутрішній компонент — індивідуально-психологічні особливості членів групи, які формують стиль спілкування, характер взаємодії та готовність до співпраці. Зокрема, комунікативні здібності, рівень емоційної зрілості, стресостійкість, здатність до емпатії та саморегуляції визначають, наскільки комфортно кожен студент почувається у колективі. Часто саме невміння регулювати власні емоції або низький рівень соціальної компетентності призводять до міжособистісних конфліктів та емоційного напруження в групі.

Особливої актуальності ці чинники набувають в умовах соціальних криз. У період воєнного стану студенти часто відчують високий рівень тривожності, невпевненість у завтрашньому дні, втому від стресів та психоемоційне виснаження. Це не може не позначатися на міжособистісних стосунках, викликаючи як сплески агресії, так і прагнення до згуртування заради емоційної підтримки. Дослідження доводять, що навіть зовнішні соціальні обставини здатні безпосередньо впливати на характер клімату групи [19].

Сучасна психологія також акцентує увагу на ролі групової динаміки — процесу взаємного впливу членів колективу один на одного. Якщо в групі спостерігається чітке лідерство, довіра між учасниками, орієнтація на взаємну підтримку, це сприяє стабілізації клімату та створенню атмосфери емоційного комфорту.

Таблиця 1.2.1. Основні чинники, що впливають на соціально-психологічний клімат студентської групи

Тип факторів	Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
Організаційні умови	Структура групи, чисельність, стиль керівництва	Комунікативні здібності студентів
Соціокультурне середовище	Культура закладу освіти, традиції університету	Емоційна зрілість, саморегуляція, здатність до співпраці
Умови навчання	Академічне навантаження, доступність підтримки адміністрації	Стресостійкість, здатність до емпатії
Ситуаційні фактори	Соціальна напруга, воєнний стан, кризи в суспільстві	Мотивація до групової діяльності, особистісна адаптованість

Загалом формування соціально-психологічного клімату студентської групи є результатом взаємодії об'єктивних та суб'єктивних чинників, де психологічні особливості окремих учасників переплітаються з умовами зовнішнього середовища та стилем організації спільної діяльності.

Доповнюючи зазначене, варто підкреслити значення таких факторів, як етап розвитку групи та тип групової культури. Психологічні дослідження показують, що соціально-психологічний клімат значно залежить від того, на якому етапі життєвого циклу перебуває група. На початковому етапі формування групи клімат часто є нестабільним, для нього характерні процеси взаємного пізнання та визначення ролей. З часом, після досягнення певного рівня згуртованості, клімат стає більш передбачуваним і стабільним.

Ще одним вагомим фактором є групова культура, яка включає неформальні правила, норми поведінки, спільні цінності та очікування. Групи, що мають позитивно орієнтовану культуру (з акцентом на взаємопідтримку, відкритість і взаємоповагу), демонструють більш сприятливий соціально-психологічний клімат. Натомість у групах із високим рівнем конкуренції, байдужості або домінуванням авторитарних взаємин часто виникає напружена атмосфера та емоційний дискомфорт [25].

Крім того, значний вплив мають сучасні цифрові комунікації. У студентських колективах, де активно використовуються соціальні мережі та онлайн-комунікація, клімат може формуватися як у реальному, так і в цифровому просторі. У таких умовах важливою стає культура онлайн-взаємодії — тон спілкування, дотримання етики віртуального спілкування та уникнення кібербулінгу, що також безпосередньо впливає на загальний морально-психологічний стан групи.

Додатково слід враховувати індивідуальний стиль керівництва групою з боку куратора або наставника. Стиль лідерства може бути демократичним, авторитарним чи ліберальним, і кожен із них по-своєму впливає на мікроклімат у колективі. Демократичний стиль, що передбачає залучення студентів до прийняття рішень та врахування їхніх потреб, як правило, сприяє формуванню позитивного клімату, тоді як авторитарний може викликати напруженість і дистанціювання. Водночас за ліберального стилю іноді спостерігається зниження дисципліни й фрагментація групи. Тому компетентність і психологічна чутливість керівника є критично важливими для створення атмосфери довіри та взаємоповаги в студентському середовищі.

1.2 Роль міжособистісного спілкування та взаємодії у студентських групах

Ключові слова: комунікація, студентський колектив, конфліктна поведінка, емоційна зрілість, експресивність, саморегуляція, емпатія.

Актуальність. Міжособистісне спілкування є фундаментом взаємодії як окремих осіб, так і груп. Цей феномен активно досліджується в психології, соціології, педагогіці та інших науках гуманітарного профілю. Рівень ефективності спілкування визначає не лише характер взаємин у групі, а й успішність досягнення спільних цілей у навчальній, професійній або іншій діяльності. Це особливо важливо у студентському середовищі, де якість

комунікації безпосередньо впливає на соціально-психологічний клімат колективу.

Спілкування є важливою умовою формування міжособистісних зв'язків, що не тільки регулюють поведінку учасників взаємодії, а й впливають на формування їхніх поглядів, моральних орієнтирів та стилю мислення. Сучасні дослідження вказують, що у розвитку інформаційного суспільства комунікація стає одним із ключових ресурсів для колективного та індивідуального зростання [25; 27].

Мета роботи полягає у вивченні ролі комунікації в структурі колективу, визначенні ознак ефективного спілкування та його впливу на згуртованість і взаєморозуміння між членами студентських груп. Також було проаналізовано взаємозв'язок між особистісними характеристиками студентів та їхніми стилями поведінки в конфліктних ситуаціях.

У наукових підходах поняття «комунікація» трактується по-різному. Частина дослідників ототожнює її з процесом спілкування (наприклад, Л. Виготський, О. Леонтьєв), тоді як інші (зокрема М. Каган) вказують на різницю між ними. За останнім визначенням, комунікація — це інформаційний процес, що полягає в передачі повідомлень, тоді як спілкування включає в себе взаємодію суб'єктів як на матеріальному, так і на духовному рівні.

Колектив як соціальна спільнота — це організована група, члени якої об'єднані спільною метою та сумісною діяльністю. Однією з головних умов ефективного функціонування колективу є налагоджена система комунікації між його учасниками [28].

Спілкування виконує низку важливих функцій у колективній діяльності:

- Інформаційна — забезпечує передачу необхідних даних для планування та організації діяльності.

- Регулятивна — координує дії групи шляхом формулювання інструкцій та завдань.
- Інтегративна — сприяє згуртованості, єдності колективу та формуванню спільних норм.
- Переконаюча — впливає на формування думок та поглядів учасників колективу.
- Емоційна — створює сприятливий психологічний клімат і забезпечує емоційну підтримку.

Таблиця 2. Основні функції міжособистісного спілкування у студентській групі

Функція спілкування	Зміст функції
Інформаційна	Передача важливих даних для організації спільної діяльності, уточнення цілей та завдань групи.
Командна	Формування інструкцій, розпоряджень та координування дій учасників групи.
Інтегративна	Створення згуртованості, єдності, підтримка спільних цінностей і норм колективу.
Переконання	Вплив на переконання членів групи, формування спільної думки, зниження опору змінам.
Емоційна	Забезпечення психологічного комфорту, підтримка емоційного зв'язку між членами колективу.

У колективній взаємодії спілкування може набувати різних варіантів вираження. До них доречно віднести: повідомлення, пропозиції, прохання, вимоги, накази та установки. Передача інформації може мати як усну форму, так і здійснюватися через використання символів, жестів, міміки, умовних рухів або письмового тексту.

Спілкування включає обмін інформацією, що може відображати відмінне сприйняття отримувачем переданого повідомлення.

У позитивному контексті це прояв співчуття, згоди, солідарності, довіри, симпатії, приязні та допомоги, коли отримувач сприймає інформацію як орієнтир або важливий елемент для регулювання своєї поведінки.

У негативному плані це може виражатися у вигляді байдужості, незгоди, ворожості, антипатії, протидії бажанням інших, що може призвести до виникнення конфліктних ситуацій у колективі та спричинити поділ групи на декілька частин [5].

1.3 Психологічні чинники, що сприяють або перешкоджають позитивному клімату

Створення позитивного соціально-психологічного клімату в студентському колективі обумовлюється низкою психологічних факторів, що здатні як сприяти цьому процесу, так і ускладнювати його. Важливо враховувати не лише індивідуальні риси кожного учасника групи, але й специфіку взаємодії всередині колективу загалом.

До чинників, що сприяють позитивному клімату, насамперед належать високий рівень емоційної зрілості студентів, розвинені комунікативні навички, здатність до емпатії, саморегуляції, толерантність і стресостійкість. Ці риси забезпечують конструктивну взаємодію, зниження конфліктності та формування атмосфери підтримки в групі.

Важливими також є здатність до самоаналізу, уміння оцінювати власні дії та їх вплив на інших, що допомагає уникати деструктивних конфліктів і посилює позитивний емоційний фон у групі. Студенти, які здатні до саморефлексії, швидше усвідомлюють свої комунікативні помилки та ефективніше коригують свою поведінку [29; 30].

Позитивний вплив також чинять такі аспекти, як відкритість до нового досвіду, готовність до компромісів, уміння вести діалог та схильність до спільної діяльності. Студенти з такими характеристиками здатні гармонізувати стосунки в колективі, підтримувати моральний дух та сприяти згуртованості.

До чинників, що перешкоджають формуванню позитивного клімату в групі, можна віднести низький рівень розвитку комунікативних навичок,

замкненість, пасивність у взаємодії, відсутність здатності до активного слухання та конструктивної критики.

Крім того, суттєво ускладнюють взаємодію особистісні бар'єри — упередження щодо окремих членів групи, стереотипне мислення та прагнення до домінування над іншими. Такі прояви спричиняють виникнення конфліктів та сприяють поляризації колективу.

Водночас є чинники, що можуть перешкоджати формуванню позитивного клімату в групі. До них належать високий рівень тривожності, агресивності, ригідності та фрустрації, які можуть призводити до дезадаптації та конфліктності у взаємодії між членами колективу [36; 38].

Результати проведеного дослідження також вказують на важливу роль емоційної зрілості в регуляції міжособистісних відносин. Було встановлено, що низький рівень саморегуляції часто корелює з вибором неконструктивних стратегій у конфліктних ситуаціях, таких як уникнення або суперництво. Натомість розвинена емпатія сприяє застосуванню компромісних рішень та співпраці, що позитивно впливає на загальний емоційний клімат у групі.

Суттєвий вплив мають і зовнішні чинники, зокрема стиль керівництва в групі, умови навчального середовища, рівень підтримки з боку адміністрації університету. Досвід показує, що демократичний стиль управління та створення атмосфери довіри з боку викладачів і кураторів сприяють формуванню позитивного клімату, тоді як авторитарний стиль або ігнорування потреб студентів можуть призводити до напруження та відчуження.

Рис. 1.4.1. Психологічні передумови, що сприяють або перешкоджають становленню соціально-психологічного клімату в групі студентів. Примітка: Інфографіка відображає позитивні та негативні психологічні чинники, які визначають динаміку соціально-психологічного клімату в колективі. До позитивних належать емоційна зрілість, емпатія, комунікативні навички, стресостійкість та відкритість до співпраці. Серед негативних виділяються високий рівень тривожності, агресивність, ригідність, фрустрація та соціальна ізоляція [31].

Формування позитивного соціально-психологічного клімату в студентській групі є багатофакторним процесом, у якому поєднуються особистісні характеристики студентів, особливості організаційного середовища навчального закладу та стилі комунікативної взаємодії між членами колективу.

Таблиця 1.4.1. Психологічні чинники, що сприяють або перешкоджають формуванню позитивного соціально-психологічного клімату

Група чинників	Позитивні чинники	Негативні чинники
Емоційна сфера	Емоційна зрілість, саморегуляція, стресостійкість	Тривожність, фрустрація, низька стресостійкість
Соціальні навички	Розвинені комунікативні здібності, відкритість до діалогу	Замкненість, низький рівень комунікації, пасивність
Міжособистісне сприйняття	Високий рівень емпатії, толерантність	Упередженість, стереотипність мислення, домінування
Особистісна мотивація	Готовність до співпраці, орієнтація на групові цілі	Егоцентризм, орієнтація виключно на власні інтереси
Групова взаємодія	Згуртованість, довіра, взаємна	Поляризація групи,

Група чинників	Позитивні чинники	Негативні чинники
	підтримка	конфліктність, відсутність довіри

Додатково важливим психологічним чинником є групова ідентичність, тобто усвідомлення студентами себе як частини спільноти, що має спільні цілі та цінності. Високий рівень ідентифікації з групою посилює відчуття приналежності, сприяє згуртованості та взаємній підтримці, що позитивно впливає на емоційний фон у колективі. Водночас низький рівень ідентичності може призводити до відчуження, соціальної ізоляції окремих членів групи та зниження загальної ефективності спільної діяльності.

Також варто зазначити роль механізмів соціального впливу. Зокрема, явища конформізму та групового тиску можуть як сприяти гармонізації взаємин і дотриманню норм поведінки, так і створювати умови для формування негативного клімату за наявності токсичних норм або деструктивних субкультурних практик. Тому важливим завданням є створення позитивних еталонів поведінки та формування конструктивної системи неформальних правил у групі.

Висновки до першого розділу

У першому розділі було проаналізовано теоретичні засади формування соціально-психологічного клімату студентської групи. Здійснений аналіз наукових підходів дозволив визначити, що соціально-психологічний клімат є важливою характеристикою колективу, яка впливає як на успішність виконання спільної діяльності, так і на психологічне благополуччя членів групи.

Встановлено, що соціально-психологічний клімат визначається сукупністю психологічних, соціальних і організаційних чинників, серед яких провідну роль відіграють міжособистісні стосунки, комунікативні

особливості членів колективу, стиль лідерства, згуртованість групи та рівень емоційної зрілості її учасників.

У процесі аналізу було охарактеризовано основні фактори впливу на клімат студентських груп, зокрема зовнішні (організаційно-культурне середовище навчального закладу, чисельність і структура групи) та внутрішні (індивідуально-психологічні особливості студентів).

Окрему увагу приділено ролі міжособистісного спілкування як ключового чинника формування позитивного клімату. Встановлено, що високий рівень комунікативної культури сприяє створенню атмосфери довіри, підтримки та взаєморозуміння в академічному колективі.

Також визначено, що на соціально-психологічний клімат суттєво впливають рівень розвитку емоційної зрілості студентів, їх здатність до емпатії та саморегуляції. Сприятливий клімат формує відчуття психологічної безпеки у групі, стимулює колективну ефективність і позитивно впливає на соціально-психологічну адаптацію студентів.

Отримані теоретичні результати стали основою для подальшої емпіричної перевірки у другому розділі.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ

Соціально-психологічний клімат є одним із ключових факторів, що визначає ефективність функціонування студентських груп. Теоретичний аналіз, проведений у першому розділі, показав, що клімат групи формується під впливом як зовнішніх соціально-організаційних умов, так і внутрішньоособистісних характеристик її учасників.

Водночас лише теоретичне обґрунтування не дозволяє у повній мірі виявити специфіку впливу окремих психологічних чинників на стан соціально-психологічного клімату студентських груп у реальних умовах.

Метою другого розділу є проведення емпіричного дослідження, спрямованого на виявлення психологічних особливостей студентів, які безпосередньо впливають на клімат у колективі. У рамках цього розділу розкриваються методологія дослідження, аналізуються отримані дані щодо рівня комунікативних характеристик, емоційної зрілості студентів та особливостей їх поведінки у конфліктних ситуаціях.

Особлива увага приділяється визначенню кореляцій між емоційними та поведінковими характеристиками учасників студентських груп. У наслідок проведеного дослідження планується виявити сформульовані рекомендації щодо шляхів покращення соціально-психологічного клімату студентських колективів.

2.1 Методики емпіричного дослідження

Для дослідження комунікативних здібностей молоді були використані тест опису поведінки в конфліктній ситуації (за К. Томасом) та методика «Оцінка емоційної зрілості» (за О. Я. Чебикіним). Методика К. Томаса допомагає визначити переважний спосіб поведінки людини в конфліктних ситуаціях. К. Томас виділяє п'ять типів поведінки у конфлікті: пристосування, суперництво, компроміс, співробітництво та уникнення.

Методика О. Я. Чебикіна дозволяє дослідити емоційну зрілість особистості за експресивністю, саморегуляцією та емпатією.

Дослідження психологічних чинників, що сприяють або перешкоджають формуванню соціально-психологічного клімату студентських груп, проводилося в умовах реального освітнього процесу. З метою забезпечення комплексного підходу до розуміння проблеми було організовано емпіричне вивчення характеристик студентської молоді, які прямо чи опосередковано визначають атмосферу в академічному колективі.

Таблиця 2.1.1. Етапи організації та проведення емпіричного дослідження

Етап дослідження	Зміст етапу
Підготовчий етап	Узгодження плану дослідження з адміністрацією навчального закладу, отримання згоди студентів.
Діагностика стилів поведінки в конфліктних ситуаціях	Проведення тесту К. Томаса для виявлення конфліктних стратегій студентів.
Дослідження емоційної зрілості	Застосування методики О. Я. Чебикіна (експресивність, саморегуляція, емпатія).
Визначення спрямованості особистості	Використання анкети Б. Басса для аналізу орієнтації студентів на себе, спілкування або дію.
Спостереження	Фіксація невербальної поведінки студентів у навчальній групі.
Обробка даних	Статистична обробка результатів за допомогою SPSS та Excel, побудова діаграм і аналіз кореляцій.

У дослідженні взяли участь 30 студентів віком від 17 до 19 років, які навчаються на різних освітніх програмах. До складу вибірки увійшли як юнаки, так і дівчата, що дозволило проаналізувати вплив індивідуально-психологічних характеристик у різних підгрупах студентів [35; 38].

Перший етап організації дослідження полягав у погодженні плану роботи з адміністрацією навчального закладу та отриманні згоди студентів на участь у дослідженні. З метою зниження впливу зовнішніх чинників було забезпечено однакові умови тестування для всіх респондентів.

Методологія включала використання декількох методик, що забезпечують цілісне вивчення комунікативних та емоційних особливостей студентів.

Перша частина дослідження була спрямована на визначення домінуючих стратегій поведінки в умовах конфліктної ситуації. Для цього застосовувалася методика К. Томаса, яка передбачає діагностику п'яти стилів реагування: суперництва, пристосування, компромісу, співпраці та уникнення.

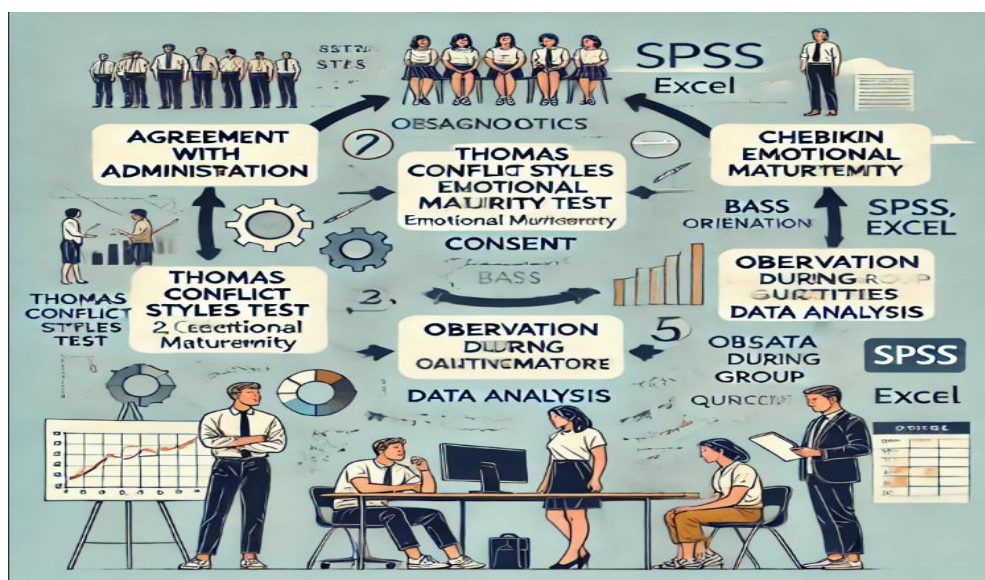

Рис. 2.1.1 Етапи організації та проведення емпіричного дослідження психологічних чинників у студентських групах

Друга частина включала вивчення емоційної зрілості студентів. Для цього використовувалася методика О. Я. Чебікіна, що дозволяє оцінити рівень експресивності, саморегуляції та емпатії. Емоційна зрілість є важливою характеристикою особистості, яка впливає на ефективність міжособистісної взаємодії та загальний клімат у групі [40; 42].

Третій етап дослідження передбачав застосування орієнтаційної анкети Б. Басса для виявлення домінуючої спрямованості особистості: на себе, на спілкування або на діяльність.

Крім основних методик, у процесі дослідження використовувалися елементи спостереження за поведінкою студентів у групах під час спільної

навчальної діяльності. Це дозволило уточнити окремі тенденції, що були зафіксовані у результатах тестування.

Усі зібрані дані проходили етап статистичної обробки за допомогою програмного забезпечення SPSS та Microsoft Excel. Аналіз результатів здійснювався за допомогою описової статистики (середні показники, стандартні відхилення) та кореляційного аналізу із застосуванням коефіцієнта Спірмена.

Додатково було забезпечено дотримання етичних стандартів під час збору даних: учасники були проінформовані про добровільність участі, анонімність отриманих результатів та можливість відмови від тестування на будь-якому етапі дослідження. Усі процедури проводилися з дотриманням принципів конфіденційності та етичного кодексу психолога.

Окрему увагу приділено попередньому аналізу отриманих даних перед початком статистичної обробки: було проведено перевірку відповідей на валідність, виявлено відсутність пропусків у заповнених анкетах та тестових бланках. З метою підвищення об'єктивності дослідження, спостереження супроводжувалося фіксацією невербальної поведінки студентів під час виконання завдань, що дозволило виявити додаткові аспекти міжособистісної взаємодії [43; 44].

Дослідження психологічних чинників, що впливають на формування соціально-психологічного клімату студентських груп, проводилося в умовах реального освітнього процесу. З метою забезпечення комплексного підходу до розуміння проблеми було організовано емпіричне вивчення характеристик студентської молоді, які прямо чи опосередковано визначають атмосферу в академічному колективі.

У дослідженні взяли участь 30 студентів віком від 17 до 19 років, які навчаються на різних освітніх програмах. До складу вибірки увійшли як юнаки, так і дівчата, що дозволило проаналізувати вплив індивідуально-психологічних характеристик у різних підгрупах студентів.

Перший етап організації дослідження полягав у погодженні плану роботи з адміністрацією навчального закладу та отриманні згоди студентів на участь у дослідженні. З метою зниження впливу зовнішніх чинників було забезпечено однакові умови тестування для всіх респондентів.

Методологія включала використання декількох методик, що забезпечують цілісне вивчення комунікативних та емоційних особливостей студентів.

Перша частина дослідження була спрямована на визначення домінуючих стратегій поведінки в умовах конфліктної ситуації. Для цього застосовувалася методика К. Томаса, яка передбачає діагностику п'яти стилів реагування: суперництва, пристосування, компромісу, співпраці та уникнення.

Друга частина включала вивчення емоційної зрілості студентів. Для цього використовувалася методика О. Я. Чебикіна, що дозволяє оцінити рівень експресивності, саморегуляції та емпатії. Емоційна зрілість є важливою характеристикою особистості, яка впливає на ефективність міжособистісної взаємодії та загальний клімат у групі.

Третій етап дослідження передбачав застосування орієнтаційної анкети Б. Басса для виявлення домінуючої спрямованості особистості: на себе, на спілкування або на діяльність.

Крім основних методик, у процесі дослідження використовувалися елементи спостереження за поведінкою студентів у групах під час спільної навчальної діяльності. Це дозволило уточнити окремі тенденції, що були зафіксовані у результатах тестування.

На завершальному етапі відбувалася математична та якісна обробка даних за допомогою програмного забезпечення SPSS та Microsoft Excel. Статистичний аналіз включав побудову діаграм, описову статистику (визначення середніх показників та стандартних відхилень), а також кореляційний аналіз із застосуванням коефіцієнта Спірмена.

Таким чином, організація дослідження дозволила отримати надійну емпіричну базу для подальшого аналізу особливостей соціально-психологічного клімату студентських груп та формування рекомендацій щодо його оптимізації.

Отже, організація дослідження дозволила отримати емпіричні дані, які надалі стали основою для аналізу взаємозв'язку між психологічними характеристиками студентів та соціально-психологічним кліматом їхніх академічних груп.

Для підвищення валідності дослідження також було запроваджено процедуру пілотного тестування, що дозволило уточнити інструкції до методик та адаптувати їх до специфіки цільової аудиторії. Це дало змогу уникнути непорозумінь серед респондентів під час основного етапу збору даних [46].

Окрім основних методів, додатково застосовувався метод експертного опитування куратора академічної групи для отримання якісної інформації щодо неформальних лідерів, комунікативних особливостей групи та наявності прихованих конфліктів. Такий підхід допоміг поглибити розуміння процесів групової взаємодії та доповнити кількісні результати якісними спостереженнями.

У процесі підготовки дослідження також було враховано специфіку навчального середовища — заняття проводилися як в очному, так і в змішаному форматі, що могло впливати на динаміку групових стосунків. Це стало підґрунтям для додаткового аналізу впливу формату навчання на показники соціально-психологічного клімату.

2.2 Інтерпретація отриманих результатів

Після проведення дослідження та опрацювання отриманих даних було виявлено низку важливих закономірностей, що стосуються взаємозв'язку психологічних характеристик студентів та формування соціально-психологічного клімату у студентських групах.

Результати методики К. Томаса показали, що найбільш поширеними стратегіями поведінки в конфліктних ситуаціях серед досліджуваних студентів є компроміс (26,7%) та співпраця (24,3%). Це свідчить про схильність молоді до конструктивних способів вирішення суперечностей. Порівняно менше студентів надають перевагу стратегіям уникнення (21,6%) та пристосування (16,2%), тоді як суперництво (11,2%) виявилось найменш поширеною стратегією.

Показники за методикою О. Я. Чебикіна дозволили виявити, що більшість студентів демонструють середній або високий рівень емоційної зрілості. Зокрема, у 43,2% опитаних спостерігався високий рівень емпатії, у 40,5% — середній рівень, тоді як низький рівень емпатії зафіксовано лише у 16,3% студентів. Щодо саморегуляції, то високий рівень показали 45,8% студентів, що свідчить про їх здатність ефективно керувати власним емоційним станом.

За результатами орієнтаційної анкети Б. Басса було встановлено, що найбільша частка студентів орієнтується на дію (46,1%), що говорить про їхню готовність активно включатися в навчальну і соціальну діяльність. Водночас 38,4% студентів орієнтовані на себе, що свідчить про зосередженість на власних потребах і переживаннях. Лише 15,5% респондентів віддали перевагу орієнтації на спілкування [47; 49].

Кореляційний аналіз показав такі особливості взаємозв'язку між досліджуваними змінними:

- спостерігається помірно негативний зв'язок між співпрацею та саморегуляцією ($r = -0,399$ при $p < 0,05$);
- виявлено зворотний зв'язок між суперництвом і співпрацею ($r = -0,462$ при $p < 0,05$);
- встановлено прямий позитивний зв'язок між емпатією та компромісом ($r = 0,410$ при $p < 0,05$);

- негативний зв'язок між суперництвом і пристосуванням ($r = -0,470$ при $p < 0,01$).

Результати вказують на те, що студенти з високим рівнем емпатії частіше обирають компромісний стиль поведінки в конфліктах, тоді як недостатня саморегуляція може обмежувати ефективність співпраці.

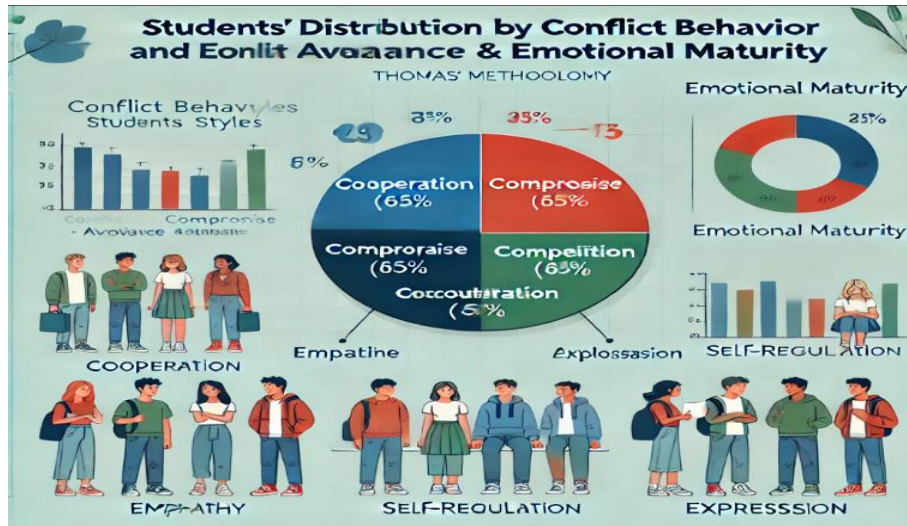

Рис. 2.2.1. Розподіл студентів за стилями поведінки в конфліктних ситуаціях та рівнями емоційної зрілості

Крім того, зібрані дані дозволяють стверджувати, що орієнтація студентів на спілкування позитивно корелює з прагненням до інтеграції у групі, тоді як орієнтація на себе та дію часто супроводжується більшою незалежністю від групової динаміки.

Таким чином, отримані результати свідчать про важливість розвитку емоційної зрілості, зокрема емпатії та саморегуляції, як передумов формування позитивного соціально-психологічного клімату в студентських групах.

Таблиця 2.2.1 Основні результати дослідження за методиками К. Томаса, О. Я. Чебикіна та Б. Басса

Методика	Основні результати
Методика К. Томаса	Компромід (26,7%), співпраця (24,3%), уникнення (21,6%), пристосування (16,2%), суперництво (11,2%).
Методика О. Я. Чебикіна	Високий рівень емпатії – 43,2%; середній – 40,5%; низький – 16,3%. Високий рівень саморегуляції – 45,8%.
Орієнтаційна анкета	Орієнтація на дію – 46,1%; орієнтація на себе – 38,4%;

Методика	Основні результати
Б. Басса	орієнтація на спілкування – 15,5%.

Додатково проведений аналіз дозволив виявити цікаві тенденції стосовно гендерних особливостей вибору стилів поведінки у конфліктних ситуаціях. Так, серед респондентів чоловічої статі частіше спостерігалася орієнтація на дію та стратегія суперництва, тоді як студентки демонстрували вищий рівень орієнтації на спілкування та схильність до компромісних стратегій [49; 50].

Також можна зазначити, що студенти з високим рівнем саморегуляції проявляли значно меншу схильність до уникнення конфліктів, натомість демонстрували більшу готовність до співпраці. Це свідчить про те, що здатність контролювати власний емоційний стан сприяє активній участі у колективних взаємодіях.

Таблиця 2.2.2. Кореляційні взаємозв'язки між психологічними характеристиками студентів та їхніми стилями поведінки в конфліктних ситуаціях

Психологічна характеристика	Стиль поведінки в конфлікті	Характер взаємозв'язку	Значення коефіцієнта кореляції (r)	Рівень значущості (p)
Саморегуляція	Співпраця	Помірно негативний	-0,399	< 0,05
Емпатія	Компроміс	Прямий позитивний	0,410	< 0,05
Суперництво	Співпраця	Зворотний (негативний)	-0,462	< 0,05
Суперництво	Пристосування	Негативний	-0,470	< 0,01
Орієнтація на спілкування	Прагнення до інтеграції у групі	Прямий позитивний	(якісний показник)	встановлено емпірично
Підвищена тривожність	Уникнення, пристосування	Негативно пов'язана зі схильністю до співпраці	(якісний показник)	встановлено емпірично

Під час спостереження за студентами в реальних навчальних умовах було помічено, що групи з високим рівнем орієнтації на спілкування частіше організовують неформальні зустрічі та обговорення поза навчальними

заняттями, що додатково сприяє формуванню позитивного клімату та міжособистісної довіри.

Окрім основних результатів, було встановлено, що студенти з орієнтацією на спілкування та високим рівнем емпатії демонструють також вищий рівень задоволеності спільною діяльністю у групі. Це підтверджує гіпотезу про те, що розвиток соціальних компетентностей позитивно впливає на інтеграцію студентів у колектив та покращує емоційний фон у групі.

Цікавим виявився й зв'язок між рівнем тривожності та вибором стилів поведінки в конфліктах. Хоча основна частина студентів демонструвала середній рівень тривожності, у респондентів із підвищеною тривожністю частіше спостерігалася стратегія уникнення або пристосування. Це може свідчити про захисний характер такої поведінки, спрямованої на мінімізацію емоційних ризиків у міжособистісних стосунках [7; 25; 33].

Додатково було виявлено, що в групах із високим рівнем згуртованості спостерігається менша частота вибору суперництва як стилю вирішення конфліктів. Це свідчить про те, що позитивний соціально-психологічний клімат здатний знижувати конкурентність між членами колективу та стимулювати розвиток співпраці й взаємопідтримки. Також було зафіксовано цікаву закономірність щодо впливу рівня саморегуляції на загальну динаміку групової взаємодії. Студенти з високим рівнем саморегуляції не лише частіше демонстрували готовність до конструктивного діалогу, але й активно брали на себе ініціативу у вирішенні групових завдань, що сприяло ефективнішому розподілу ролей у колективі та формуванню атмосфери взаємної довіри.

Крім того, дані свідчать про те, що студенти з переважною орієнтацією на дію часто демонструють схильність до прийняття рішень в умовах стресу, що в окремих випадках може супроводжуватися недостатньою увагою до міжособистісних аспектів взаємодії. Це, у свою чергу, може створювати ризики виникнення ситуативних конфліктів у групах із нижчим рівнем комунікативної культури [44; 50].

Таким чином, результати дослідження підтверджують важливість розвитку як емоційного інтелекту, так і навичок конструктивної комунікації для підвищення загальної ефективності групової взаємодії та покращення соціально-психологічного клімату студентських колективів.

Окрім зазначених висновків, варто відмітити, що наявність в групі неформальних лідерів із високим рівнем емоційної компетентності також позитивно впливає на загальний соціально-психологічний клімат. Такі лідери здатні виконувати роль модераторів у складних міжособистісних ситуаціях, сприяючи стабілізації взаємин та формуванню атмосфери підтримки.

Водночас результати спостереження показали, що групи, де домінує орієнтація студентів на власні досягнення та індивідуальні цілі, частіше демонструють прояви фрагментованості, низький рівень згуртованості та менший обсяг взаємної допомоги. Це ще раз підтверджує важливість цілеспрямованої роботи зі студентами щодо розвитку командної взаємодії та формування групових цінностей.

Загалом результати дослідження дозволяють стверджувати, що соціально-психологічний клімат формується під впливом не лише індивідуальних характеристик студентів, але й стилю внутрішньогрупової комунікації та рівня підтримки з боку адміністрації навчального закладу. Це підкреслює необхідність комплексного підходу до створення сприятливого соціального середовища в академічних групах.

2.3 Результати статистичного аналізу результатів дослідження

Кореляційний зв'язок на рівні $p \leq 0,05$ і $p \leq 0,01$ вважався статистично значимим. У дослідженні приймало участь 30 студентів різних спеціальностей у віці від 17 до 19 років.

Розподіл студентів згідно отриманих даних представлено у вигляді діаграм на мал. 1 та мал. 2

Рис. 1.3.1. Розподіл досліджених за рівнем схильності до відповідного типу поведінки у конфліктній ситуації за методикою К. Томаса.

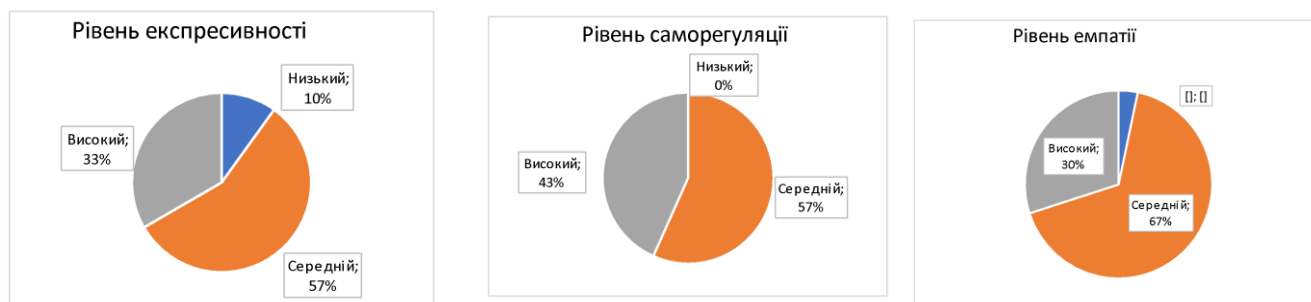

Рис. 1.3.2. Розподіл досліджених за рівнем розвитку показників емоційної зрілості особистості за методикою О. Я. Чибікіна.

Як показали результати, серед молоді переважають середні рівні схильності до уникнення, співпраці та компромісу. У більшості досліджуваних виявлено низьку схильність до суперництва та пристосування.

Більшість досліджуваних виражають середній або високий розвиток емоційної зрілості особистості. Низькі показники емпатії та саморегуляції майже не зустрічаються серед досліджуваних.

Таблиця 1.3.1. Кореляційний аналіз показників типової поведінки у конфліктних ситуаціях та ознак емоційної зрілості особистості.

Показни-ки	Супер-ництво	Спів-праця	Комп-роміс	Уник-нення	Присто-сування	Експре-сивність	Саморе-гуляція
Суперни-цтво	1	-0,462*	-0,204	-0,313	-0,470**	-0,144	0,131
Співпраця	-0,462*	1	0,024	-0,004	-0,065	0,319	-0,399*
Компро-міс	-0,204	0,024	1	-0,394*	-0,204	0,105	0,097
Уникне-ння	-0,313	-0,004	-0,394*	1	-0,102	-0,181	-0,082
Присто-сування	-0,470**	-0,065	-0,204	-0,102	1	0,089	0,047
Експре-сивність	-0,144	0,319	0,105	-0,181	0,089	1	-0,109
Саморе-гуляція	0,131	-0,399*	0,097	-0,082	0,047	-0,109	1

Примітка: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Кореляційний аналіз виявив зворотній зв'язок помірної сили між показниками суперництва та співпраці, суперництва та пристосування, співпраці та саморегуляції, компромісу та уникнення; позитивний середній рівень зв'язку між емпатією та компромісом.

Висновок: Комунікаційні здібності індивіда відіграють вирішальну роль у згуртованості колективу. Високі комунікаційні здібності членів малої соціальної групи створюють сприятливий соціально-психологічний клімат, що підвищує успішність здійснення завдань. Переважна кількість досліджуваних продемонструвала середні та високі показники емоційної зрілості. У ході дослідження було встановлено, що ознаки емоційної зрілості (саморегуляція, емпатія) корелюють із певними стилями поведінки у конфліктних ситуаціях.

2.4. Шляхи покращення соціально-психологічного клімату в студентських групах на основі результатів проведеного дослідження

Результати проведеного дослідження дозволяють запропонувати конкретні заходи щодо покращення соціально-психологічного клімату в студентських колективах.

Передусім важливо зосередитися на вдосконаленні комунікативних умінь студентів. Результати дослідження показали, що орієнтація на спілкування є недостатньо вираженою серед молоді. Тому актуальним є проведення тренінгів міжособистісної комунікації, тренінгів ефективного слухання та навчання навичкам конструктивного розв'язання конфліктів. Це сприятиме зниженню рівня конфліктності та підвищенню згуртованості груп.

Другим важливим напрямом є підвищення емоційної компетентності студентів. Зокрема, доцільно організувати тренінги з розвитку емпатії та

саморегуляції, оскільки ці якості позитивно корелюють з конструктивними стилями поведінки в конфліктних ситуаціях.

Окрім цього, корисним буде запровадження програм з формування емоційної стійкості та толерантності, що дозволить студентам краще адаптуватися до стресових умов навчання та зовнішніх викликів.

Наступним кроком є організація спільних активностей, орієнтованих на згуртування групи. Йдеться про командні проекти, воркшопи, інтерактивні заходи, що сприятимуть формуванню спільних цінностей, покращенню довіри та взаєморозуміння [44; 47; 50].

Особливу роль у підтримці позитивного клімату відіграє також робота куратора групи та психолога навчального закладу. Вони мають здійснювати регулярний моніторинг психологічного стану студентів та організовувати заходи, спрямовані на попередження емоційного вигорання.

Рис. 2.3. Шляхи покращення соціально-психологічного клімату в студентських групах

Отже, покращення соціально-психологічного клімату в студентських колективах вимагає всебічного підходу, що охоплює розвиток особистісних

компетенцій студентів, створення ефективного комунікативного простору та забезпечення підтримки з боку навчального закладу.

Додатково варто зазначити, що ефективним підходом до покращення соціально-психологічного клімату може бути впровадження програм наставництва, де старші студенти допомагають адаптуватися першокурсникам. Така практика сприяє формуванню довірчих відносин, зменшенню почуття ізоляції та покращенню атмосфери в групах.

Таблиця 2.3.1. Заходи щодо покращення соціально-психологічного клімату в студентських групах

Захід	Очікуваний вплив
Тренінги комунікативних навичок	Зниження рівня конфліктності, покращення міжособистісного спілкування.
Розвиток емпатії та саморегуляції	Підвищення емоційної компетентності студентів, поліпшення взаєморозуміння.
Командоутворювальні заходи	Згуртованість групи, формування позитивної динаміки взаємодії.
Менторські програми та підтримка куратора	Адаптація нових студентів, стабілізація мікроклімату.
Психологічне консультування та супровід	Профілактика емоційного вигорання, зниження тривожності в колективах.

Рекомендується також розробити та впровадити внутрішньогрупові правила спілкування й взаємодії, що базуються на принципах взаємоповаги, відкритості та взаємної підтримки. Такі правила дозволяють формалізувати норми позитивної поведінки у групі та зменшити ризики деструктивних конфліктів.

Крім того, варто налагодити зворотний зв'язок між студентами та адміністрацією навчального закладу щодо проблем у соціально-психологічному кліматі. Це може бути реалізовано через регулярні опитування або фокус-групи з участю представників студентських колективів та психологічної служби закладу.

Важливим елементом покращення клімату також є створення в групі атмосфери психологічної безпеки, коли кожен студент відчуває, що його думка буде почута і врахована без страху осуду або критики.

Таблиця 2.3.2. Комплексна система заходів для покращення соціально-психологічного клімату в студентських групах

Напрямок діяльності	Конкретні заходи	Очікуваний ефект
Розвиток комунікативних навичок	Тренінги спілкування, вправи на активне слухання, навчання конструктивній критиці	Покращення якості взаємодії, зниження напруги в комунікаціях
Розвиток емоційної компетентності	Тренінги з емпатії, саморегуляції, емоційного інтелекту	Зниження конфліктності, підвищення стійкості до стресів
Формування згуртованості	Командні проєкти, тимблдінг, інтеграційні заходи	Посилення почуття єдності та взаємної підтримки
Психоемоційна підтримка	Менторські програми, індивідуальні консультації психолога	Зниження тривожності, профілактика емоційного вигорання
Розвиток лідерських якостей	Школа лідерства для старост і активу групи, фасилітація групових процесів	Формування позитивного неформального лідерства, підвищення мотивації
Підтримка середовища психологічної безпеки	Впровадження правил взаємоповаги, регулярні групові обговорення проблем	Створення атмосфери довіри, де кожна думка враховується

Крім зазначених заходів, доцільно впроваджувати комплексну систему психоемоційної підтримки для студентів. Це можуть бути психологічні консультації, менторські програми та групи підтримки, які допоможуть знижувати рівень тривожності та емоційної напруги, що негативно впливають на клімат у групах [45; 47].

Також важливим інструментом може стати розвиток лідерського потенціалу серед студентів. Проведення тренінгів для старост, лідерів студентського самоврядування та активних учасників груп дозволить сформувати в колективах неформальних лідерів, які підтримуватимуть позитивний соціально-психологічний клімат через особистий приклад.

Доцільним є запровадження періодичних психологічних діагностик соціально-психологічного клімату за допомогою анкетування або спостереження, що дасть змогу своєчасно виявляти погіршення клімату та вживати заходів щодо його покращення.

Окрему увагу варто приділити підготовці викладачів і кураторів груп до роботи з різними типами студентів — зокрема, з тими, хто має низький рівень комунікативних навичок або низьку стресостійкість.

Додатково ефективним заходом може стати впровадження практики фасилітованих групових обговорень, де студенти матимуть можливість відкрито висловлювати свої думки щодо внутрішньогрупових проблем та разом шукати шляхи їх вирішення за підтримки модератора або психолога. Такі заходи сприяють підвищенню рівня довіри в групі, формуванню культури конструктивного діалогу та відповідального ставлення до спільних рішень.

Також рекомендовано впроваджувати елементи ненасильницького спілкування (Nonviolent Communication, NVC) у щоденну практику групової взаємодії. Це допоможе студентам краще розуміти потреби одне одного, уникати ескалації конфліктів та ефективніше вирішувати суперечливі ситуації без агресії чи уникнення.

Ще одним важливим напрямом є організація інтеграційних заходів для студентів різних академічних груп і спеціальностей. Такі події сприятимуть розширенню кола спілкування студентів, підвищенню їхньої соціальної компетентності та створенню міжгрупової підтримки, що позитивно впливає на загальний соціально-психологічний клімат в освітньому середовищі закладу [22; 25].

Важливим кроком у покращенні клімату може стати також впровадження системи «peer-to-peer» навчання, коли студенти навчають одне одного певним навичкам, зокрема в галузі комунікації та вирішення конфліктів. Це не лише активізує взаємодію між студентами, але й сприяє розвитку почуття відповідальності за груповий результат.

Крім того, доцільно запровадити інтерактивні модулі або дисципліни в навчальний процес, спрямовані на розвиток «soft skills», які включатимуть тренінги з емоційного інтелекту, командної роботи та креативного мислення.

Такі програми допоможуть формувати у студентів компетентності, необхідні для ефективної взаємодії в колективі.

Особливої уваги заслуговує створення неформального простору для спілкування в межах навчального закладу, де студенти могли б взаємодіяти поза межами аудиторій у невимушеній атмосфері. Це можуть бути лаунж-зони, коворкінги чи кімнати для відпочинку, які сприяють неформальним комунікаціям і підсилюють почуття приналежності до колективу.

Висновки до другого розділу

Емпіричне дослідження психологічних чинників, що впливають на формування соціально-психологічного клімату студентських груп, дозволило підтвердити теоретичні положення про значущість міжособистісної взаємодії та особистісних характеристик студентів для створення сприятливої атмосфери в колективі.

Було виявлено, що найчастіше студенти обирають конструктивні стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях — компроміс і співпрацю, що позитивно впливає на зниження рівня конфліктності в групах. Водночас певна частка респондентів схиляється до уникнення та пристосування, що може свідчити про невисоку стресостійкість або бажання уникати відкритого розв'язання конфліктів.

Результати дослідження також засвідчили, що більшість студентів мають середній або високий рівень емоційної зрілості, зокрема емпатії та саморегуляції, що є важливою передумовою для гармонійних взаємин у групі та формування позитивного соціально-психологічного клімату.

Кореляційний аналіз підтвердив зв'язок між рівнем розвитку емоційної зрілості студентів та їхньою поведінкою у конфліктних ситуаціях. Зокрема, студенти з високою емпатією частіше обирають компромісний стиль, а високий рівень саморегуляції корелює зі схильністю до співпраці.

Окрім цього, результати дослідження вказали на актуальність програм психологічної підтримки студентів та необхідність запровадження системних

заходів для покращення міжособистісного спілкування, розвитку комунікативних компетенцій і соціальної згуртованості студентських груп.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу комплексно проаналізувати психологічні чинники, що впливають на формування соціально-психологічного клімату в студентських групах. На основі теоретичного аналізу та емпіричних даних було встановлено низку важливих закономірностей.

По-перше, доведено, що соціально-психологічний клімат формується під впливом як зовнішніх умов (організаційна культура, стиль керівництва, академічне навантаження), так і внутрішніх особливостей студентів (емоційна зрілість, комунікативні навички, стресостійкість).

По-друге, результати дослідження показали, що більшість студентів орієнтовані на дію, що свідчить про їх прагнення до активної участі у навчальному та соціальному житті групи. Водночас орієнтація на спілкування виявилася менш вираженою, що потребує уваги в контексті розвитку міжособистісної взаємодії.

По-третє, виявлено, що студенти з високим рівнем емпатії та саморегуляції частіше обирають конструктивні стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях — співпрацю та компроміс, що сприяє створенню позитивного соціально-психологічного клімату.

По-четверте, встановлено, що недостатній розвиток емоційної компетентності (низький рівень емпатії або саморегуляції) може зумовлювати вибір неконструктивних стратегій, таких як суперництво або уникнення.

Практична значущість результатів полягає в можливості розроблення рекомендацій для оптимізації соціально-психологічного клімату в студентських групах. Запропоновані заходи включають тренінги з розвитку комунікативних навичок, емоційної зрілості, організацію командних проєктів, створення менторських програм та впровадження психологічного супроводу.

Загалом отримані результати свідчать про необхідність системного підходу до формування позитивного соціально-психологічного клімату, що базується на розвитку емоційної компетентності студентів, налагодженні ефективного спілкування та створенні сприятливого освітнього середовища.

Окрім виявлених закономірностей, варто підкреслити й інші важливі аспекти дослідження.

Актуальними є також програми психологічної підтримки студентів, що перебувають у стресових ситуаціях або демонструють високий рівень ригідності й тривожності.

Дослідження доводить доцільність залучення фахівців з психології до роботи зі студентськими колективами, для проведення тренінгів особистісного розвитку, профілактики конфліктності та емоційного вигорання.

Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення системи психологічного супроводу студентів, розробки практичних рекомендацій для викладачів, кураторів та адміністрації закладів вищої освіти щодо формування сприятливого мікроклімату в навчальному середовищі.

Крім того, результати дослідження засвідчили необхідність врахування групової динаміки та ролі неформальних лідерів у процесі формування клімату. Було помічено, що наявність активних та емоційно зрілих студентів, які виступають як лідери думок, позитивно впливає на атмосферу в колективі, стимулюючи інші члени групи до конструктивної взаємодії.

Особливої уваги потребують також питання адаптації студентів-першокурсників, оскільки саме в початковий період навчання формуються основні моделі міжособистісної взаємодії. Запровадження програм адаптації та наставництва може значно покращити емоційний клімат та допомогти новим членам колективу інтегруватися в соціальне середовище університету.

Таким чином, результати дослідження можуть бути корисними для створення цілісної системи психоемоційної підтримки студентів на всіх

етапах їхнього навчання, що, у свою чергу, підвищить якість освітнього процесу та сприятиме розвитку здорових комунікативних практик у студентському середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Л. В. (2016). Соціально-психологічний клімат студентської групи: чинники формування та шляхи оптимізації. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова.
2. Білан О. П. (2022). Емоційний інтелект та його вплив на міжособистісну взаємодію в студентському колективі. Психологічні науки. № 8. С. 90–96.
3. Бондаренко О. В. (2017). Вплив емоційного інтелекту на соціально-психологічний клімат у студентських колективах. Психологічні перспективи. № 30. С. 23–29.
4. Василенко І. М. (2018). Роль лідерства у формуванні позитивного соціально-психологічного клімату в академічних групах. Вісник психології та педагогіки. № 1. С. 45–52.
5. Волкова Н. П. (2006). Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. Київ : Акад., 250 с.
6. Гаврилюк О. П. (2019). Методи діагностики та корекції соціально-психологічного клімату в студентських колективах. Практична психологія та соціальна робота. № 12. С. 34–40.
7. Гончаренко М. І. (2019). Психологічна готовність студентів до міжособистісної взаємодії у групі. Актуальні проблеми психології. Т. 5, № 17. С. 49–55.
8. Гуменюк Т. В. (2020). Використання тренінгових технологій для покращення клімату студентських колективів. Педагогіка та психологія. № 5. С. 70–75.
9. Данилюк І. В. (2020). Взаємозв'язок між рівнем стресостійкості та соціально-психологічним кліматом у студентських групах. Наукові записки кафедри психології. № 46. С. 56–62.
10. Дьяків С. В. (2019). Психологічні аспекти розвитку комунікативної культури в студентських групах. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. № 4. С. 33–37.

- 11.Євтушенко Т. С. (2021). Психологічні особливості конфліктів у студентських колективах та їх вплив на соціально-психологічний клімат. Психологічний журнал. № 7. С. 15–22.
- 12.Жукова М. А. (2015). Фактори, що впливають на згуртованість студентської групи та її психологічний клімат. Освіта та розвиток обдарованої особистості. № 10. С. 28–33.
- 13.Зайцева Н. О. (2016). Психологічні аспекти адаптації першокурсників до навчання у вищому навчальному закладі та їх вплив на клімат у групі. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. № 9. С. 112–118.
- 14.Іванова К. Ю. (2017). Соціально-психологічний клімат як фактор успішності навчальної діяльності студентів. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. № 3. С. 89–95.
- 15.Калюжна А. О. (2023). Психологічна допомога студентам у формуванні позитивного ставлення до навчальної групи. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки. № 2. С. 112–117.
- 16.Кленчу А. М. (2007). Емоційно-комунікативні особливості атрактивності та їх корекція у дівчат старшого юнацького віку : дис. ... канд. психол. наук : 053. Одеса, 251 с.
- 17.Ковальова Т. М. (2021). Вплив стресостійкості на соціально-психологічний клімат в академічних групах. Психологія і суспільство. № 2. С. 66–71.
- 18.Ковальчук Л. М. (2018). Вплив міжособистісних відносин на формування соціально-психологічного клімату в студентських групах. Молодий вчений. № 5. С. 102–106.
- 19.Кравченко О. В. (2019). Роль комунікативних навичок у формуванні позитивного клімату в студентському колективі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. № 6. С. 77–82.

- 20.Лепейко Т. І., Лукашев С. В., Миронова О. М. (2013). Організаційна поведінка : навч. посіб. Харків : ХНЕУ, 156 с.
- 21.Лисенко П. Г. (2020). Психологічні тренінги як засіб покращення соціально-психологічного клімату в академічних групах. Педагогічний процес: теорія і практика. № 2. С. 45–50.
- 22.Литвиненко О. В. (2020). Особливості розвитку емоційної зрілості у студентських колективах. Психологічні науки: реалії та перспективи. № 9. С. 121–126.
- 23.Лобач О. І. (2023). Психологічні умови оптимізації клімату в академічних групах під час адаптації першокурсників. Психологія і суспільство. № 1. С. 33–38.
- 24.Максименко С. Д. та ін. (2004). Загальна психологія : підручник. 2-ге вид. Вінниця : Нова книга, 702 с.
- 25.Матвієнко С. Г. (2023). Тренінги як засіб розвитку комунікативної компетентності студентів. Педагогіка і психологія. № 5. С. 123–128.
- 26.Мельник Р. С. (2021). Вплив мотивації навчання на соціально-психологічний клімат студентської групи. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія: Педагогіка. № 314. С. 59–64.
- 27.Назаренко В. І. (2015). Соціально-психологічний клімат у студентських групах: теоретичний аналіз та емпіричні дослідження. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. № 62. С. 123–128.
- 28.Олійник С. М. (2016). Психологічні особливості лідерства в студентських колективах та їх вплив на клімат групи. Психологія і суспільство. № 1. С. 34–41.
- 29.Павленко Т. О. (2017). Адаптація іноземних студентів та її вплив на соціально-психологічний клімат академічної групи. Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Нові рішення в сучасних технологіях. № 21. С. 98–103.
- 30.Петрова Н. А. (2020). Психологічні засади управління студентською групою у закладі вищої освіти. Психологія і суспільство. № 3. С. 56–62.

- 31.Пилипенко В. М. (2022). Формування толерантності в студентських колективах як чинник позитивного клімату. Психологічний журнал. № 6. С. 84–89.
- 32.Прищак М. Д. (2010). Комунікація, спілкування, комунікативність: категоріальний аналіз. Вісник ВПШ. № 2. С. 5–8. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6073/1696.pdf?sequence=3> (дата звернення 19.03.2025).
- 33.Романенко Д. В. (2018). Психологічні чинники формування толерантності в студентських колективах та їх вплив на клімат групи. Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. № 10. С. 67–72.
- 34.Романенко Є. О. (2012). Комунікація як необхідна складова розвитку сучасного суспільства. Демократичне врядування. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_18 (дата звернення 19.03.2025).
- 35.Савченко Р. І. (2023). Психологічний супровід студентів у стресових ситуаціях як складова позитивного клімату групи. Психологія і суспільство. № 4. С. 27–32.
- 36.Савченко Р. І. (2023). Психологічний супровід студентів у стресових ситуаціях як складова позитивного клімату групи. Психологія і суспільство. № 4. С. 27–32.
- 37.Середа А. С. (2021). Гендерні аспекти спілкування у студентських групах. Гендерні студії. № 31. С. 59–65.
- 38.Середа А. С. (2021). Гендерні аспекти спілкування у студентських групах. Гендерні студії. № 31. С. 59–65.
- 39.Сидоренко Л. В. (2019). Вплив академічної успішності на соціально-психологічний клімат студентської групи. Педагогічні науки: реалії та перспективи. № 70. С. 123–128.
- 40.Сіренко І. П. (2023). Психологічна діагностика соціально-психологічного клімату в академічних групах. Актуальні проблеми психології. № 11. С. 65–71.

- 41.Сіренко І. П. (2023). Психологічна діагностика соціально-психологічного клімату в академічних групах. Актуальні проблеми психології. № 11. С. 65–71.
- 42.Сотська Г., Тітаренко І. (2018). Посібник-практикум з формування конфліктологічної компетентності майбутніх фахівців з реклами і зв'язків з громадськістю. Київ : ТОВ «ДКС Центр», 48 с.
- 43.Тимошенко О. П. (2020). Психологічні особливості гендерних відносин у студентських групах та їх вплив на клімат колективу. Гендерні студії. № 29. С. 45–51.
- 44.Усик М. С. (2021). Роль самоврядування у формуванні позитивного соціально-психологічного клімату в студентських колективах. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. № 13. С. 89–94.
- 45.Чайка О. О. (2021). Соціально-психологічний клімат у студентських групах: механізми оптимізації. Молодий вчений. № 12. С. 115–119.
- 46.Чорна І. П. (2022). Психологічні аспекти формування корпоративної культури та її вплив на клімат у студентських колективах. Молодий вчений. № 3. С. 78–82.
- 47.Чорна І. П. (2022). Психологічні аспекти формування корпоративної культури та її вплив на клімат у студентських колективах. Молодий вчений. № 3. С. 78–82.
- 48.Шевченко Д. В. (2023). Особливості соціометричних статусів у групах з різним рівнем клімату. Соціальна психологія. № 1. С. 48–53.
- 49.Ященко М. І. (2022). Психологічна безпека як складова позитивного клімату студентської групи. Науковий вісник СумДУ. № 4. С. 50–55.
- 50.Ященко М. І. (2022). Психологічна безпека як складова позитивного клімату студентської групи. Науковий вісник СумДУ. № 4. С. 50–55.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А. Етапи організації та проведення емпіричного дослідження

Таблиця 1.

Етап дослідження	Зміст етапу
Підготовчий етап	Узгодження плану дослідження з адміністрацією навчального закладу, отримання згоди студентів.
Діагностика стилів поведінки в конфліктних ситуаціях	Проведення тесту К. Томаса для виявлення конфліктних стратегій студентів.
Дослідження емоційної зрілості	Застосування методики О. Я. Чебикіна (експресивність, саморегуляція, емпатія).
Визначення спрямованості особистості	Використання анкети Б. Басса для аналізу орієнтації студентів на себе, спілкування або дію.
Спостереження	Фіксація невербальної поведінки студентів у навчальній групі.
Обробка даних	Статистична обробка результатів за допомогою SPSS та Excel, побудова діаграм і аналіз кореляцій.

\

ДОДАТОК Б. Основні результати дослідження за методиками

Таблиця 2.

Методика	Основні результати
Методика К. Томаса	Компроміс (26,7%), співпраця (24,3%), уникнення (21,6%), пристосування (16,2%), суперництво (11,2%).
Методика О. Я. Чебикіна	Високий рівень емпатії – 43,2%; середній – 40,5%; низький – 16,3%. Високий рівень саморегуляції – 45,8%.
Орієнтаційна анкета Б. Басса	Орієнтація на дію – 46,1%; орієнтація на себе – 38,4%; орієнтація на спілкування – 15,5%.

ДОДАТОК В

Рисунок 2. Інфографіка результатів дослідження за методиками К. Томаса та О. Я. Чебикіна

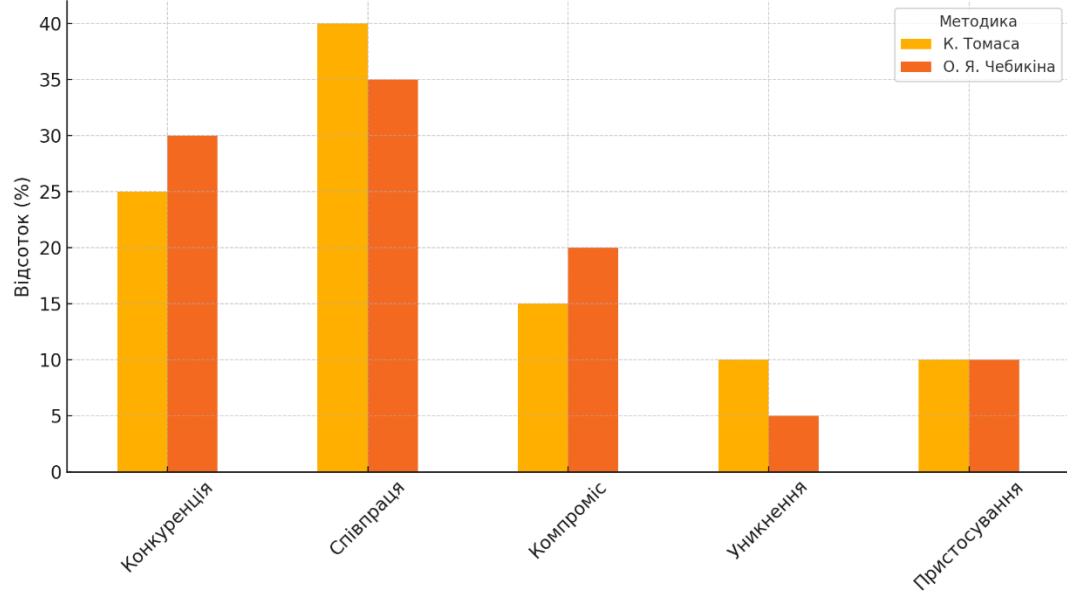

Рисунок 2. Інфографіка результатів дослідження за методиками К. Томаса та
О. Я. Чебикіна

ДОДАТОК Г. Рекомендовані шляхи покращення соціально-психологічного клімату в студентських групах

Розвиток комунікативних навичок серед студентів, що включає проведення тренінгів з міжособистісного спілкування, дискусійних клубів та інтерактивних семінарів для формування відкритості та довіри у групі. Підвищення рівня емпатії та розуміння один одного через впровадження програм емоційного інтелекту, вправ на розвиток здатності слухати та розуміти позиції інших членів групи.

Сприяння ефективній командній роботі завдяки організації спільних проектів, групових завдань та заходів, які стимулюють взаємодію та координацію дій між студентами.

Організація спільних заходів і тренінгів, таких як тимбілдінги, виїзні семінари та культурно-дозвілєві події, що сприяють неформальному спілкуванню та згуртованості колективу.

Підтримка атмосфери взаємної поваги та довіри шляхом запровадження правил етичної поведінки в групі, залучення до обговорення конфліктних ситуацій та спільного пошуку конструктивних рішень.